

4. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ. КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА. СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА. ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ. СУДОУСТРІЙ. ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

DOI:10.35774/app2025.03.117
УДК 343.1

Сергій Крушинський,

кандидат юридичних наук, професор
завідувач кафедри кримінального права та
процесу,

Хмельницький університет управління та
права імені Леоніда Юзькова.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1583-226X>

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ

У статті проаналізовано окремі проблеми, які виникають в процесі застосування технологій штучного інтелекту в кримінальному провадженні. Констатовано, що різні держави знаходяться на різних етапах інтеграції технологій штучного інтелекту в кримінальне судочинство. Наведено приклад Китаю як безумовного лідера у цьому процесі, який запровадив систему «розумних судів» (Smart Court SoS). Водночас, продемонстровано значно більш обережний підхід європейських держав, орієнтований, передусім, на дотримання принципів верховенства права, недискримінації, незалежності та неупередженості судової влади, права на справедливий суд, права на приватність та захист персональних даних, права на свободу вираження поглядів тощо. Зроблено висновок, що інтеграція технологій ШІ у кримінальне провадження потенційно може підвищити якість, ефективність і результативність судочинства, але за умови нівелювання низки ризиків технічного, правового і етичного характеру. Однією із невирішених проблем на сьогодні залишається спроможність систем штучного інтелекту створювати фейкові юридичні факти чи норми, що виглядають правдоподібно (так звані «правові ілюзії (галюцинації)»).

Ключові слова: кримінальне провадження, правосуддя, судові рішення, штучний інтелект, цифровізація.

Krushynskyi S.***Application of artificial intelligence technologies in criminal proceedings: realities and prospects***

The article analyses certain problems that arise in the process of applying artificial intelligence technologies in criminal proceedings. It is stated that different states are at different stages of integrating artificial intelligence technologies into criminal proceedings. The example of China is given as an absolute leader in this process, which has introduced a system of «smart courts» (Smart Court SoS). At the same time, a much more cautious approach of European states is demonstrated, it focused primarily on compliance with the principles of the rule of law, non-discrimination, independence and impartiality of the judiciary, the right to a fair trial, the right to privacy and protection of personal data, the right to freedom of expression, etc. It is concluded that the integration of AI technologies into criminal proceedings can potentially improve the quality, efficiency and effectiveness of judicial proceedings, but provided that a number of risks of a technical, legal and ethical nature are eliminated. One of the unresolved problems today remains the ability of artificial intelligence systems to create fake legal facts or norms that look plausible (so-called «legal hallucinations»). At the same time, significant potential for the use of AI technologies exists at the stage of pre-trial investigation, in particular, for the rapid processing of large databases and information arrays and the performance of identification tasks (recognition of faces, voices, fingerprints, license plates, etc.). The regulatory acts on the possibility of introducing and using artificial intelligence in criminal proceedings in Ukraine are analysed. In particular, justice is attributed to the priority areas in which the tasks of the state policy for the development of the field of artificial intelligence are implemented.

Keywords: criminal proceedings, justice, judicial decision, artificial intelligence, digitalization.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток сучасних технологій зумовлює трансформацію усіх сфер суспільного життя. Жодна з них не може залишатися осторонь глобальних процесів цифровізації, адже впровадження інновацій стає передумовою ефективності, прозорості, відкритості. Державні інституції, як і приватний сектор дедалі активніше упроваджують спеціалізоване програмне забезпечення для оптимізації управлінських і процедурних процесів.

У цьому контексті природно постає питання: чи може система судочинства, зокрема, кримінальної юстиції залишитися поза межами цих змін і чи можливо їй уникнути очевидної потреби у цифровізації судочинства та поступової інтеграції технологій штучного інтелекту (ШІ)? Виклики, що постають перед сучасною кримінальною юстицією, потребують пошуку нових інструментів, здатних не лише спростити рутинні операції, а й аналізувати докази, систематизувати судову практику, готувати правові висновки, обґрунтовувати процесуальні рішення. Такий підхід відкриває нові можливості для підвищення оперативності судочинства, передбачуваності судових рішень, і як наслідок, зміцнення довіри громадян до судової влади.

Таким чином, питання застосування штучного інтелекту в кримінальному судочинстві перестає бути гіпотетичним. Воно перетворюється на один із ключових напрямів реформування системи судочинства, адже від своєчасності та якості його реалізації значною мірою залежить ефективність правосуддя в умовах цифрової доби. Водночас, швидке поширення технологій штучного інтелекту в юридичній сфері породжує низку ризиків і викликів, які не можна недооцінювати.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблематика використання технологій штучного інтелекту у кримінальному судочинстві є відносно новою і недостатньо дослідженою у кримінально-процесуальній доктрині. Водночас, протягом декількох останніх років вчені-процесуалісти почали досліджувати цей феномен, вивчати зарубіжний досвід інтеграції штучного інтелекту в судочинство, шукати шляхи подолання ризиків, зумовлених покладанням частини функцій на автоматизовані системи. Внесок у розвиток цього напрямку вітчизняної кримінально-процесуальної науки зробили І. В. Басиста, Я. О. Берназюк, М. В. Белова, Д. М. Белов, І. М. Городиський, В. Г. Деркач, І. О. Крицька, В. О. Михайлов, О. В. Плахотнік, Ж. В. Удовенко та інші вчені. Значку увагу вивченню цієї проблематики приділили зарубіжні дослідники, зокрема, M. Dahl, D. E. Ho, B. Li, V. Magesh, C. D. Manning, Ch. Shi, T. Sourdin, F. Surani, M. Suzgun.

Мета статті – виявити стан інтеграції технологій штучного інтелекту в кримінальне судочинство, проблем, викликаних таким запровадженням, та перспектив подальшої автоматизації кримінального провадження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досвід зарубіжних держав засвідчує поступове розширення можливостей використання технологій штучного інтелекту в судочинстві. До прикладу, штучний інтелект в судову систему Китаю почали впроваджувати ще із 2016 року. І якщо раніше програми виступали помічником у судах, виконуючи механічні функції та рутинну роботу, то сьогодні китайські судді зобов'язані консультуватись із ШІ при ухваленні судових рішень. Система із ШІ під назвою Smart Court

SoS була запущена у китайських судах аби автоматизувати роботу суддів, скоротити витрати коштів та часу, а також щоб знизити корупцію у цій сфері та зловживання суддів своїм становищем.

Спочатку завданням програм ШІ було ведення баз даних судових справ, реєстрація справ, запис судових засідань та розшифровка голосу, а також обслуговування віртуальних судів, де справи розглядались дистанційно. Згодом систему вдосконалили та ШІ почав рекомендувати суддям норми законодавства, судові рішення у подібних справах, складати проекти юридичних документів, виявляти людські помилки в судових рішеннях. А декілька років тому Верховний Суд Китаю зобов'язав усіх суддів консультуватись зі штучним інтелектом у кожній справі. І якщо рішення відрізняється від рекомендації ШІ, суддя має надати детальне письмове обґрунтування [1].

Як зазначав голова Верховного Суду Китаю Цян Чжоу (Qiang Zhou) у Звіті про роботу Верховного Суду за 2016 рік, де вперше офіційно було порушено концепцію «розумного суду», характеристики розумного суду повинні включати: забезпечення справедливості та ефективності судової влади та підвищення довіри до судової влади, максимальне використання технологій, хмарні обчислення, великі дані та штучний інтелект, сприяння модернізації судової системи Китаю, а також досягнення високоінтелектуального функціонування та управління судами [2].

Smart Court SoS дійсно значно полегшила роботу суддів у Китаї, зекономивши значні ресурси в державі. За даними китайської влади, впровадження ШІ у судову систему скоротило середнє робоче навантаження суддів більш ніж на третину та за період з 2019 по 2021 рік заощадило понад 300 мільярдів юанів (45 мільярдів доларів США). Відповідно до звіту Верховного Суду, Smart Court SoS щодня читає, аналізує та дає висновки по майже 100000 справ по всій країні [1].

Приклади автоматизованого вирішення справ має і Південна Корея, де наприклад, у провадженні про водіння у нетверезому стані або водіння без прав, допускається оброблення справи в електронному вигляді без оформлення паперових документів, якщо на це отримано згоду підозрюваного. Про хід розгляду можна дізнатися на порталі кримінальної юстиції. Електронне рішення за результатами розгляду також можна отримати на зазначеному порталі [3, с. 73].

Водночас, американські дослідники звертають увагу на важливу проблему у використанні ШІ у сфері юриспруденції – так звані «правові ілюзії» (*legal hallucinations*) – помилкове створення ШІ неіснуючих юридичних фактів чи норм, що виглядають правдоподібно [4]. Так, Matthew Dahl, Varun Magesh, Mirac Suzgun and Daniel E. Но у своїй статті 2024 року довели, що універсальні моделі ШІ (GPT, PaLM, Llama) галюцинують щонайменше 58 % часу і застерегли від швидкої та безконтрольної інтеграції популярних моделей ШІ до виконання юридичних завдань [5, с. 64]. У своїй наступній статті 2025 року вчені дослідили спеціалізовані інструменти ШІ, розроблені для роботи у сфері юриспруденції (Lexis+AI, Westlaw AI-Assisted Research, Ask Practical Law AI) і дійшли до висновку, що в них істотно знижено рівень галюцинацій, але повністю не усунуто (він становить від 17 % до 33 % часу). При цьому в поняття «галюцинації» автори вкладають надання неправильних або необґрунтованих відповідей [6, с. 216].

Судова практика також підтверджує наявність цієї проблеми. До прикладу, адвоката із Каліфорнії оштрафували на 10000 доларів за подання до суду апеляції, переповненої фальшивими цитатами (посиланнями на неіснуючі судові справи), згенерованими інструментом штучного інтелекту ChatGPT. В ухвалі суд зазначив, що 21 із 23 цитат із судових справ, наведених в апеляційній скарзі, були вигаданими. Окрім того, суд зауважив, що численні суди інших штатів і федеральні суди також стикалися з адвокатами, які посилалися на фейкові правові джерела [7].

Окрім цього, є й інші ризики і виклики впровадження ШІ в судочинство: непрозорість алгоритмів, що використовуються в інструментах ШІ; межі використання ШІ; відповідальність за наслідки, спричинені інструментами ШІ; можливість порушення конфіденційності; дотримання етичних принципів тощо.

Водночас, погодимось з висловленою думкою, що заміна суддів алгоритмами, що вирішують спори, є досить тривожним з європейської точки зору, зважаючи на потенційну можливість підривати принцип верховенства права. Питання «чи варто нам замінювати суддів-людей на штучний інтелект» взагалі не повинно бути предметом обговорення. Справедливість, чесність, права, закон, управління, спори – все це питання, якими повинні займатися люди. Натомість, замислитись потрібно над тим, як ми можемо найкраще інтегрувати штучний інтелект таким чином, щоб він забезпечував цінності, які ми відстоюємо як ліберальні демократії і які ми хочемо захищати та впроваджувати через наші судові інституції [8].

Як зазначають дослідники, повноцінне впровадження ШІ в судову практику можливе за умови створення чітких етичних стандартів, правового регулювання меж застосування та механізмів контролю.

Це дозволить використовувати технології ШІ для підвищення ефективності без шкоди для основоположних принципів справедливості, рівності та законності [9, с. 463].

У цьому контексті потрібно згадати висновок № 26 (2023) Консультативної ради європейських судів, підготований 01 грудня 2023 року, в якому викладені переваги та недоліки використання асистивних технологій під час здійснення правосуддя, зокрема ШІ. Консультативна рада констатувала, що використання ШІ у здійсненні правосуддя наразі залишається на початковій стадії розвитку, а у тих державах, де він використовується, таке використання здебільшого зосереджене на адміністративних завданнях, перекладі та анонімізації судових рішень тощо. При цьому наголошено на тому, що кінцева відповідальність за судові рішення повинна залишатись за людиною, а ШІ повинен підтримувати, а не замінювати суддів.

Також Консультативна рада окремо акцентує увагу на необхідності чіткого правового та етичного підґрунтя для розробки та використання технологій судовими органами. Держави-члени повинні розробити таку систему відповідно до вимог ЄКПЛ щоб використання технологій відповідало незалежності та неупередженості судової влади, праву на справедливий суд, праву на приватність та захист даних, праву на свободу вираження поглядів громадськості, включаючи засоби масової інформації, відповідно до принципу недискримінації [10].

Вагоме значення у правовому регулюванні меж використання технологій ШІ в судочинстві відіграв Регламент (UE) 2024/1689 Європейського Парламенту та Ради від 13 червня 2024 року, який встановлює гармонізовані правила щодо штучного інтелекту (Artificial Intelligence Act). Зазначений Акт класифікує системи штучного інтелекту відповідно до ризику, який вони можуть створити, встановлюючи три рівні ризику:

1) неприйнятний рівень ризику – ця категорія застосовується до особливо шкідливих практик штучного інтелекту, які суперечать цінностям ЄС, оскільки вони порушують основні права, а відповідно, заборонені;

2) високий рівень ризику – ця категорія систем підлягає жорсткому регулюванню; їх постачальники повинні провести оцінку відповідності обов'язковим вимогам надійного штучного інтелекту (якості даних, документації, можливості відстеження, прозорості, людського контролю, точності, кібербезпеки та надійності);

3) низький рівень ризику – інші системи штучного інтелекту, що підпадають під відносно простий обов'язок інформаційного режиму та дотримання прав інтелектуальної власності, авторського права та суміжних прав.

Примітно, що системи штучного інтелекту, призначені для здійснення правосуддя класифікуються як високоризикові, враховуючи їхній потенційно значний вплив на демократію, верховенство права, особисті свободи, а також право на ефективний засіб правового захисту та справедливий суд. Зокрема, для усунення ризиків потенційної упередженості, помилок та непрозорості кваліфікуються як високоризикові системи штучного інтелекту, призначені для використання судовим органом або від його імені для допомоги судовим органам у дослідженні та тлумаченні фактів і норм закону, а також у застосуванні закону до конкретного набору фактів. Водночас, наголошується, що використання інструментів штучного інтелекту може підтримувати повноваження суддів щодо прийняття рішень або незалежність судової влади, але не повинно замінювати їх – остаточне прийняття рішень має залишатися діяльністю, керованою людиною. Класифікація систем штучного інтелекту як високоризикових не поширюється на системи штучного інтелекту, призначені для суто допоміжної адміністративної діяльності, яка не впливає на фактичне здійснення правосуддя (анонімізація або псевдонімізація судових рішень, документів чи даних, спілкування між персоналом, адміністративні завдання) [11].

Виникає питання – а який стан справ у цьому напрямку в Україні? Даючи відповідь на це питання, варто згадати, що ще 02 грудня 2020 року розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1556-р була схвалена Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні. До пріоритетних сфер, в яких реалізуються завдання державної політики розвитку галузі штучного інтелекту, віднесено, зокрема, й правосуддя. Для досягнення мети Концепції у зазначеній сфері визначено такі ключові завдання, серед яких: впровадження консультативних програм на основі штучного інтелекту, які відкриють доступ до юридичної консультації широким верствам населення; попередження суспільно небезпечних явищ шляхом аналізу наявних даних за допомогою штучного інтелекту; визначення необхідних заходів ресоціалізації засуджених шляхом проведення аналізу наявних даних за допомогою технологій штучного інтелекту; винесення судових рішень у справах незначної складності (за взаємною згодою сторін) на основі результатів аналізу, здійсненого з використанням технологій штучного інтелекту, стану дотримання законодавства та судової практики [12].

Рішенням з'їзду суддів України 18 вересня 2024 року затверджено нову редакцію Кодексу суддівської етики, у ст. 16 якого передбачено, що використання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це не впливає на незалежність та неупередженість судді, не стосується оцінки доказів і процесу ухвалення рішень та не порушує вимог законодавства [13]. Таким чином, оцінка доказів за внутрішнім переконанням та ухвалення судових рішень залишається абсолютною прерогативою судді.

Суддя Верховного Суду Ян Берназюк вважає, що ШІ вже сьогодні може виконувати такі основні завдання: 1) здійснювати підбірку для судді та перевіряти релевантність і чинність законодавства, яке наведене стороною у поданому процесуальному документі; 2) здійснювати підбірку для судді та перевіряти релевантність і «чинність» практики ВС, яка наведена стороною у поданому процесуальному документі; 3) підтверджувати відсутність практики ВС стосовно конкретного спору чи правовідносин та за її відсутності здійснювати підбірку релевантної практики ЄСПЛ; 4) виявляти у проєкті судового рішення граматичні та логічні помилки; 5) надавати особі на етапі подачі процесуального документу інформацію про початок відліку процесуальних строків, розміру судового збору, повноти поданих документів тощо; 6) здійснювати перевірку достовірності поданих доказів (допуск до офіційних реєстрів), повноважності представника тощо [14].

До зазначеного у контексті кримінального провадження варто додати, що на відміну від інших видів судочинства, кримінальне провадження має досудову стадію – досудове розслідування. І саме на цій стадії також є значний потенціал для використання технологій ШІ, зокрема, для швидкого опрацювання великих баз даних і масивів інформації та виконання ідентифікаційних завдань (розпізнавання облич, голосів, відбитків, номерних знаків тощо).

Висновки. Підсумовуючи, можна зробити висновок, що різні держави знаходяться на різних етапах інтеграції технологій штучного інтелекту в кримінальне судочинство. Безумовним лідером у цьому процесі є Китай, який запровадив систему «розумних судів» (Smart Court SoS), які продукують судові рішення, а судді зобов'язані надавати детальне письмове обґрунтування, якщо їх рішення відрізняється від запропонованого ШІ.

Водночас, європейські держави значно більш обережні і орієнтовані, передусім, на те, щоб застосування ШІ не порушувало принципів верховенства права, недискримінації, незалежності та неупередженості судової влади, права на справедливий суд, права на приватність та захист персональних даних, права на свободу вираження поглядів тощо. Україна, сповідуючи європейські цінності, цілком правильно питання оцінки доказів та ухвалення судових рішень залишила абсолютною прерогативою судді.

Інтеграція технологій ШІ у кримінальне провадження потенційно може підвищити якість, ефективність і результативність судочинства, але за умови нівелювання низки ризиків технічного, правового і етичного характеру. Однією із невирішених проблем залишається спроможність систем ШІ помилково створювати фейкові юридичні факти чи норми, що виглядають правдоподібно (так звані «правові ілюзії (галюцинації)»).

Список використаних джерел

1. Розумні суди у Китаї: як вони працюють та чому судді мають радитись зі штучним інтелектом. URL: <https://cutt.ly/arMbUmoU> (дата звернення: 21.06.2025).
2. Shi Ch., Sourdin T., Li B. The Smart Court – A New Pathway to Justice in China? *International Journal for Court Administration*. 2021. Vol. 12. Issue 1. URL: <https://cutt.ly/WrMncz7U> (дата звернення: 21.06.2025).
3. Оборона І. В. Диференціація кримінального провадження в суді першої інстанції: дис. ... докт. філос.: 081 Право. Хмельницький, 2023. 250 с.
4. Дем'янчук О. Штучний інтелект у правосудді: революція чи еволюція? URL: <https://cutt.ly/qrMbUGkd> (дата звернення: 23.06.2025).
5. Dahl M., Magesh V., Suzgun M., Ho D. E. Large Legal Fictions: Profiling Legal Hallucinations in Large Language Models. *Journal of Legal Analysis*. 2024. Vol. 16. Issue 1. P. 64–93.
6. Magesh V., Surani F., Dahl M., Suzgun M., Manning C. D., Ho D. E. Hallucination-Free? Assessing the Reliability of Leading AI. Legal Research Tools. *Journal of Empirical Legal Studies*. 2025. Vol. 22. Issue 2. P. 216–242.
7. У США адвоката оштрафували на 10000 доларів за фейкові цитати у судовому документі, згенеровані ChatGPT. URL: <https://cutt.ly/qrMb1gBj>.
8. Reiling D., Papagiannas S. Lessons from China's Smart Court Reform. *International Journal for Court Administration*. 2025. Vol. 16. Issue 1. URL: <https://cutt.ly/LrMn6KXB> (дата звернення: 24.06.2025).

9. Деркач В. Г., Прокопович-Ткаченко Є. Д., Руденко Є. Г. Використання штучного інтелекту в судовому процесі України: правові, етичні та процесуальні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 460–464.
10. CCJE Opinion № 26 (2023) «Moving forward: the use of assistive technology in the judiciary». Consultative Council of European judges. URL: <https://cutt.ly/mrNmCDht> (дата звернення: 21.06.2025).
11. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj> (дата звернення: 22.06.2025).
12. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 24.06.2025).
13. Кодекс суддівської етики, затверджений рішенням з'їзду суддів України 18 вересня 2024 р. URL: <https://cutt.ly/9rMmRvzD> (дата звернення: 23.06.2025).
14. Берназюк Я. Штучний інтелект як основа цифрового судочинства: помічник чи майбутній конкурент судді? URL: <https://cutt.ly/BrNn15tb> (дата звернення: 23.06.2025).

References

1. *Rozumni sudy u Kytai: yak vony pratsiuiut ta chomu suddi maiut radytys zi shtuchnym intelektom [Smart courts in China: how they work and why judges should consult with artificial intelligence]*. Retrieved from <https://cutt.ly/arMbUmoU> [in Ukrainian].
2. Shi, Ch., Sourdin, T. & Li, B. (2021). The Smart Court – A New Pathway to Justice in China? *International Journal for Court Administration*, 12/1. Retrieved from <https://cutt.ly/WrMncz7U> [in English].
3. Oboronova, I. V. (2023). *Dyferentsiatsiia kryminalnoho provadzhennia v sudi pershoi instantsii [Differentiation of criminal proceedings in the court of first instance]: dys. ... dokt. filos.: 081 Pravo. Khmelnytskyi* [in Ukrainian].
4. Demianchuk, O. *Shtuchnyi intelekt u pravosuddi: revoliutsiia chy evoliutsiia? [Artificial Intelligence in Justice: Revolution or Evolution?]*. Retrieved from <https://cutt.ly/qRMbUGkd> [in Ukrainian].
5. Dahl, M., Magesh, V., Suzgun, M. & Ho, D. E. (2024). Large Legal Fictions: Profiling Legal Hallucinations in Large Language Models. *Journal of Legal Analysis*, 16/1, 64-93 [in English].
6. Magesh, V., Surani, F., Dahl, M., Suzgun, M., Manning, C. D. & Ho, D. E. (2025). Hallucination-Free? Assessing the Reliability of Leading AI. Legal Research Tools. *Journal of Empirical Legal Studies*, 22/2, 216-242 [in English].
7. *USShA advokata oshtrafuvaly na 10000 dolariv za feikovi tsytaty u sudovomu dokumenti, zghenerovani ChatGPT [In the US, a lawyer was fined \$10,000 for fake quotes in a court document generated by ChatGPT]*. Retrieved from <https://cutt.ly/qRMb1gBj> [in Ukrainian].
8. Reiling, D. & Papagiannenas, S. (2025). Lessons from China's Smart Court Reform. *International Journal for Court Administration*, 16/1. Retrieved from <https://cutt.ly/LrMn6KXB> [in English].
9. Derkach, V. H., Prokopovych-Tkachenko, Ye. D. & Rudenko, Ye. H. (2025). Vykorystannia shtuchnoho intelektu v sudovomu protsesi Ukrainy: pravovi, etychni ta protsesualni aspekty [The use of artificial intelligence in the judicial process of Ukraine: legal, ethical and procedural aspects]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, 3, 460-464 [in Ukrainian].
10. CCJE Opinion № 26 (2023) «Moving forward: the use of assistive technology in the judiciary». Consultative Council of European judges. Retrieved from <https://cutt.ly/mrNmCDht> [in English].
11. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). Retrieved from <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj> [in English].
12. *Kontseptsiiia rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini [Concept of artificial intelligence development in Ukraine]*, skhvalena rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 02 hrudnia 2020 r. № 1556-r. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
13. *Kodeks suddivskoi etyki [Code of Judicial Ethics]*, zatverdzhenyi rishenniam zizdu suddiv Ukrainy 18 veresnia 2024 r. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-24#n2> [in Ukrainian].
14. Bernaziuk, Ya. *Shtuchnyi intelekt yak osnova tsyfrovoho sudochynstva: pomichnyk chy maibutnii konkurent suddi? [Artificial intelligence as the basis of digital justice: assistant or future competitor to the judge?]*. Retrieved from <https://cutt.ly/BrNn15tb> [in Ukrainian].

Стаття надійшла 18.08.2025

Стаття прийнята до друку 20.09.2025